

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Українсько-Азербайджанський Інститут
соціальних наук і самоврядування ім. Г. А. Алієва

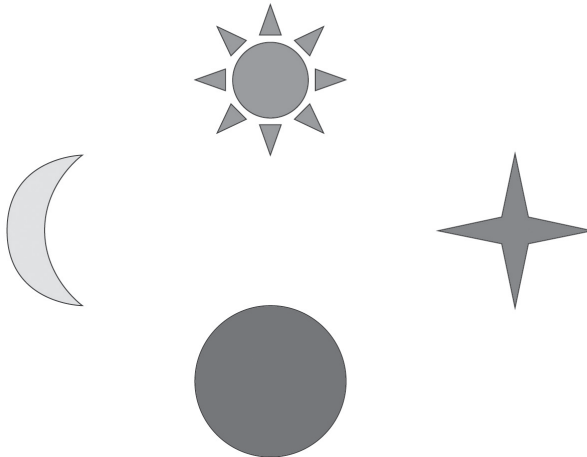
МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

**Україна в контексті світової цивілізації:
традиції і сучасність**

Випуск 2

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства,
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2012 р.*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2013

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф. — д-р політ. наук, проф.

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.

Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.

Соколовська К. М. — канд. іст. наук

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. конф.]. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013. — 188 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

С. О. Воронов <i>Культурні регулятори економічного розвитку підприємства</i>	6
Г. А. Гайдукевич <i>Нейтральная Украина и черноморский регион</i>	11
В. Ю. Горанін <i>Сучасний погляд на традиційний світогляд і вірування на теренах України</i>	19
А. А. Гоцалюк <i>Гуманізація освіти на засадах історико-культурологічних дисциплін</i>	29
О. С. Грецький <i>Громадянськість: етнокультурний вимір</i>	34
О. І. Дікареєв <i>Цивілізаційний вимір міжнародних відносин України з Китаєм</i>	39
І. В. Калько <i>Особливості гендерного літературознавства в Україні</i>	48
А. В. Кальянов <i>Культурологічні чинники професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців</i>	53
О. М. Кирилова <i>Виховний потенціал роману Ліни Костенко “Записки українського самашедшого”</i>	59
О. М. Кирилова <i>Формування духовності особистості у листах Василя Стуса до сина</i>	64
П. М. Лісовський <i>Проблема етнічності українства в європейську співдружність як простір громадянської суб’єктності (соціально-філософський конструктивізм мудрості)</i>	68
П. В. Несторенко <i>Нагородна система України як продовження традицій світової цивілізації</i>	75
О. Б. Применко <i>Комплекс меншовартості в українському менталітеті як результат “боротьби двох культур” — української і російської — у часи комуністичного режиму</i>	80
С. В. Прищенко <i>Естетичні проблеми рекламної графіки як відображення соціокультурної сфери суспільства</i> ...	89
Є. А. Антонович, С. В. Прищенко <i>Концепція інтегрованої навчальної дисципліни “дизайн реклами”</i>	96
С. В. Прищенко, Т. В. Сенчук <i>Витоки дизайну в контексті культури</i>	102
В. С. Рижиков <i>Підготовка кваліфікованих юристів на засадах чинного законодавства</i>	111
Л. Є. Калашнікова, Є. В. Рильцев, Х. Є. Лисак <i>Майбутнє програмується історією</i>	116
М. В. Сколуб <i>Адміністративно-судовий устрій Бессарабської області у 1812–1856 рр.</i>	124
К. М. Соколовська <i>Українська національна символіка (історико-культурологічний аспект)</i>	134

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА СИМВОЛІКА (ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Актуальні проблеми українознавства, с. 134–143

Висвітлюються головні риси української національної символіки, простежуються етапи її формування, становлення та розвитку, втілення у сучасний процес розбудови української державності.

Українська національна символіка ще в недавньому минулому була забороненою темою наукових досліджень. Ідеологія перекреслювала всі національні традиції, оголошувала їм тотальну війну, а тих, хто намагався зберегти традиції, наділяли клеймом “націоналіст”, чим ставили поза законом. Яничарство стало ознакою нашого буття і будь-які спроби досліджень національної символіки, з’ясування історичної правди про неї вважалися крामольними.

Розглянемо витоки української національної символіки.

З виникненням в Україні перших паростків демократії почала відроджуватися і національна символіка. Її почали використовувати на мітингах, демонстраціях та інших громадських заходах. Відновивши свою державність, Україна відродила як свої державні символи, так і традиційні національні символи — герб-тризуб, синьо-жовтий прапор та гімн “Ще не вмерла України ні слава, ні

воля”. Але звідки вона — українська символіка, звідки її історичні корені, які її витоки? Безперечно, національні символи успадковують, вони не мають бути предметом політичних спекуляцій. Але деякі політичні сили все ж прагнуть заперечувати правомірність та історичні корені української національної символіки і нав’язати українському народу інші символи.

Іноді причиною цього є незнання правди про українську національну символіку. І сьогодні, коли зріс інтерес до історії, народних традицій, до національної символіки минулого, є необхідність мати повну, історично об’єктивну і науково правдиву картину про історичні корені української національної державної символіки.

Протягом сторіч діяльність людини постійно супроводжували різноманітні символи суспільного ладу, влади, віри та світогляду, видів громадської діяльності, воєнних угруповань тощо. Вони з’являлися в усіх народів на стадії родового патріархального устрою для визначення власності, яка належить роду, а з виникненням приватної власності — окремим родинам.

Відповідно до загального тлумачення символіка є своєрідним вираженням почуттів за допомогою графічних, звукових, предметних, кольорових та інших умовних ознак — символів. Дія символів практично безмежна: вона може бути особистою, обрядовою, галузевою, територіальною, державною, також міжнаціональною тощо. Залежно від змісту символи можуть бути видовими та родовими. Видові — це символи, які виражають ідеї певної групи людей або партії, віросповідання. Родові символи виражають найхарактерніші особливості особистості, роду, племені, нації: якщо родова символіка виражає історичні особливості окремого народу, вона одночасно є національною.

Національні символи — не свавільна вигадка. Вони мають глибокі історичні корені й осмислити їх сутність можливо лише на основі вивчення світогляду попередніх поколінь українців. Суто національною можна вважати лише символіку, утворену самим народом, а не нав'язану йому чужинцями. Кожен народ вибирає свої особливі, тільки йому притаманні символи. В основі їх лежить генетична самобутність духовної культури народу.

З утворенням держави створюються державні символи. В основі цих символів, як правило, лежить національна символіка. Державні символи — це форма соціальної пам'яті нації, спосіб закріплення у свідомості людини історичного значення державних цінностей. Державні символи, створені у тісній відповідності з національними, стали найбільш стійкими і тривалими. І навпаки,

нав'язані державні символи не можуть бути сприйняті народом, як це було стосовно українського народу з боку Російської, Австро-Угорської імперій, коли символіка була штучно нав'язаною, вигаданою і не належала до історичних коренів українського народу.

В умовах багатонаціональної держави державною має виступати та символіка, яка відображає особливості, сутність, а також інтереси корінного народу цієї держави.

Українська національна символіка виникла і розвивалася на власному національному підґрунті, на основі стародавньої багатовікової національної символіки. Вона не була ні “рідною донькою”, ні “молодною сестрою” ні польській, ні австрійській, ні турецькій чи російській символіці. Вплив інших геральдичних систем був істотним, але все ж вона формувалася зі стародавніх символів.

Історично важливішими атрибутами державної символіки кожної держави є основні клейноди: герб, прапор, гімн. Для сучасних держав і націй герб, прапор і гімн символізують їх суверенність, права і гідність. Урочисте підняття прапору, прилюдне виконання гімну викликає глибокі національні почуття, є своєрідним інструментом для консолідації нації. Переважна більшість держав для своєї символіки використовує традиційні кольори та зображення, що підкреслює спадковість розвитку культури, законність й історичну обумовленість прагнення народів та держав до суверенітету.

В Україні процес створення державної символіки проходив у

часи Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Пізніше, в умовах відсутності власної держави, джерелом символіки була народна геральдична творчість. І цей процес міг продовжуватися в часи українського козацтва, але це вимагало більш тривалого часу і державної самостійності. На жаль, жодної з цих вимог українська історія не надала.

Козацька символіка була замовленням сотенної та полкової старшини, результатом їх власного творення, яка передавала особливості певної території, суспільного устрою.

Відновити українську державну символіку українському народові на короткий час вдалося лише в ХХ ст. Відкинувши ідеологічні догми, варто визнати, що справді національними державами були Українська Народна Республіка (1918–1920 рр.), Західно-Українська Народна Республіка (1918–1919 рр.) та Карпатська Україна (1939 р.). У період їх існування національна українська символіка була державною. На початку свого існування Українська Радянська Соціалістична Республіка також використовувала українську національну символіку, але через ідеологічні міркування швидко від неї відмовилася.

Відроджуючи свою державність, нині український народ в основу державної символіки нової незалежної України поклав символи, які є історично національними, суто народними — національний герб — тризуб, жовто-блакитний прапор, гімн “Ще не вмерла України ні слава, ні воля”, булава та інші клейноди. Верховна Рада України Постановою від 19

лютого 1992 р. затвердила тризуб — малий герб, як головний елемент великого державного герба України. Зображення тризуба розміщується на печатках органів державної влади та установах державного управління, грошових знаках та поштових марках, службових посвідченнях, штампах, бланках державних закладів та організацій, на військових одностроїв тощо.

Наведемо історичну довідку щодо походження тризуба. Тризуб є важливим елементом української національної символіки і має давні історичні корені. Досліджуючи генезу тризуба виявляємо, що він був розповсюдженим символом в усій індоєвропейській мітології. Зокрема, у стародавній тріаді Вишну—Шива—Брахма тризуб означає втілення триєдиних сил створення світу. У божестві Вишну вбачається форма створення світу, у Брахмі — зміст створення світу, у Шиві — втілюється триєдиний рух світла в просторі як основи існування.

У стародавній грецькій мітології тризуб означає єдність моря, неба та землі. У давній легенді, за Гомером, грецький Бог Посейдон (Нептун) зветься землевласником, він тримає в руці скіпетр у формі древка з тризубом, як символ божественної влади царя і могутності над усіма водними просторами і стихіями.

У християнстві тризуб — це символ єдності Бога-Отця, Бога-Сина, Бога-Святого духа. Є й інші тлумачення тризуба: триєдність та трьохмірність світового простору, чи історичний зв'язок трьох поколінь у генеалогічному дереві людського буття.

Археологічні знахідки знаку, схожого на тризуб, належать до часів Трипільської культури (5–3 тис. років до н. е.), а також самого тризуба, який міг бути символом племені або знаком влади у першому сторіччі н. е. Знак тризуба було знайдено і під час археологічних розкопок міста Херсонеса. Це дає підстави вченим зробити висновок, що тризуб був у системі символів античного світу, сарматів, Антії-України, Боспорського царства.

Зображення тризуба виявлено на цеглині, знайденій під час археологічних розкопок Десятинної церкви у м. Києві (986–996 рр.), Успенського собору у м. Володимирі-Волинському (1160 р.), на каміннях церков, на зброї, посуді, каблучках, печатках тощо.

Перші зафіксовані історичною наукою зображення тризуба, як державного герба належать до часів князівства Великого Київського князя Володимира (976–1015 рр.). Слово “герб” походить від німецького слова (“erbe” – спадщина). Цей тризуб втілював не тільки знак княжої адміністрації, а почав втілювати у собі державний, національний, релігійний та ідеологічний зміст.

Тризуб Великого князя Володимира став геральдичним знаком його синів Святополка (1015–1019 рр.) та Ярослава Мудрого (1019–1054 рр.), а також їхніх наступників та спадкоємців: Ізяслава Ярославовича (1054–1078 рр.) та Святополка Ізяславовича (1093–1113 рр.). Вони успадкували цей герб з незначними змінами, але всі його зразки являли один родовий герб, який називали Київським тризубом. Він був також

на гербі Ганни Ярославівни, королеви Франції.

До середини XIII ст. належить затвердження єдиного геральдичного символу для зміцнілого Галицько-Волинського князівства. Прийняття Данилом Галицьким у 1253 р. королівського титулу вимагало затвердження атрибутів королівства – державних символів. Гербом Галицько-Волинської держави став золотий лев на блакитному тлі. До речі, такий герб було вручено місту Львову, заснованому в 1256 р.

Надалі тривалий час на символіку українських земель в умовах відсутності української державності впливала геральдика Польщі, Литви, Росії, Австрії, Туреччини.

Відродження старовинного герба князя Володимира Київського – тризуба – на українських землях сталося на початку XI ст. Великий Київський князь Володимир залишився в пам’яті українського народу як видатний державний діяч, який зміцнив кордони держави, прийняв християнство, а з ними розвинув писемність та культуру. Саме тому з наміром підкреслити успадкування української державності від Київської Русі золотий тризуб на синьому тлі в лютому 1918 р. було ухвалено, а 22 березня 1918 р. затверджено Центральною Радою як державний герб Української Народної Республіки.

У проєкті Конституції УНР, яку подала конституційна комісія 1 жовтня 1918 р., в ст. 9 записано: “Державним гербом Української держави є тризуб золотого кольору на синьому тлі. Право використання державного герба мають виключно державні

заклади”. В УНР тризуб використовувався на державних печатках, банкнотах-гривнях, був гербом під час Гетьманату (1918 р.) та Директорії (1918–1920 рр.).

Проголосивши 12 листопада 1918 р. ЗУНР самостійною Українською державою на своїх землях, які входили до Австро-Угорської монархії, Рада Державних секретарів затвердила герб ЗУНР у вигляді золотого лева на синьому тлі. Але вже 22 січня 1919 р. було проголошено акт соборної України, яка з'єднувала УНР та ЗУНР. Державним гербом об'єднаних українських республік було прийнято золотий київський тризуб на синьому тлі. Тризуб був також елементом державного герба Карпатської України, що затвердив Сейм 15 березня 1939 р.

Символіку із зображенням тризуба у 20–40 роки минулого сторіччя використовували різні політичні угруповання, у тому числі й ОУН, а також як знак розпізнавання в УПА. Але тризуб ОУН та УПА істотно відрізнявся від гербового тризуба — меч замість середнього зуба.

Тризуб був невід'ємним атрибутом символіки “Всесвітнього конгресу вільних українців”, а також ряду інших політичних партій та організацій, що діяли за кордоном.

Отже, проголосивши свою незалежність, Україна повернула тризуб у державну символіку та затвердила його як малий герб. Тризуб зайняв по праву місце, яке належить йому серед символів незалежної України.

Цікавою є історія повернення жовто-блакитного прапора у державну символіку українського народу. З давніх часів під час бойовищ

або змагань для позначення місця зібрань використовували різні символи. Дуже часто це був кусок тканини на спису, потім його замінили прапором. На княжих стягах стародавніх слов'ян після прийняття християнства — Ісуса Христа, різних святих. У Київській Русі головним княжим символом був тризуб, а прапор відіграв лише допоміжну роль.

Прапори за належністю підрозділяються на державні, міжнародні, територіальні, військової та цивільної організацій, суспільств, об'єднань, церковних громад та ін. За правилами вексилогії (прапорovedення) порядок кольорів ведеться зверху донизу — першим називається той колір, що зверху. Кольори прапорів, як правило, тісно пов'язані з кольорами гербів. Переважно малюнок герба утримує в собі кольори прапора. У свою чергу, багато гербів дали свої кольори прапорам.

В Україні прапори, як і герби, мають свою історію, витоки якої починаються ще з часів Київської Русі. Доказами є те, що серед державних кольорів України переважали синій, блакитний, жовтий, які є на фресках собору святої Софії, мозаїках фігур Ольги та Володимира на воротах Володимирського собору та інших архітектурних пам'ятках Києва.

У християнській релігії Вогонь та Вода, що зображаються жовтим та синім кольором, — найвеличніші святині.

Цікаву версію висунув мовознавець зі Львова М. Рогович, згідно з якою слово “хохол” монгольського походження і складається з “хох” — синій та “юлу” — жовтий. Вважаємо цю версію дуже важливою, оскільки

сині та жовті кольори могли бути кольорами племінних об'єднань слов'ян ще до монгольської навали, а слово перейшло в мову наших сусідів, загубивши своє початкове значення. Розвиваючи цю версію, можна припустити, що саме так монголо-татари називали могутнє Галицько-Волинське князівство, яке під керівництвом князя Данила Галицького так і не підкорилось татарам.

Синьо-жовті прапори були основними у Галицько-Волинській державі та поширювались на інші князівства, у тому числі й Київське. Доказовим історичним фактом є те, що коли у 1240 р. монголо-татари штурмом брали Київ, воєвода Дмитро, намісник Данила Галицького у Києві, вів оборону під синьо-жовтими прапорами. Вистоявши перед монголо-татарською навалою, Галицько-Волинська держава була визнана всією Європою. У 1253 р. Папа Римський поблагословив Данила Галицького і проголосив його "Королем Русі", на його голову покладають королівську корону. Ця держава під синьо-жовтими прапорами існувала до середини XIV ст., поки її не захопили поляки.

Найправдивіші історичні відомості про прапори українських земель належать до 1410 р., це час переможної Грюнвальдської битви, у якій об'єднані сили слов'янства та прибалтійських народів розгромили Тевтонський орден німецьких лицарів. Як стверджує польський історик Ян Длогуш, ополчення Львівської землі воювало під синім прапором із зображенням жовтого лева.

У XVII ст. синьо-жовті кольори були на прапорах Києва та восьми

з одинадцяти повітів Київської губернії, Лубен, Городища. На прапорі Криму також були блакитний та жовтий кольори: золота тамга на блакитному тлі. Синьо-жовті кольори поширились по всій наддніпрянській Україні, але цю тенденцію припинили утиски царизму.

Важливий етап у розвитку символіки в Україні пов'язаний з виникненням козацтва. Наразі ще немає єдиної думки вчених щодо кольорів прапорів українських козаків. Єдиного прапора українське козацтво не мало, хоча, як військово-політична організація, віддавало перевагу червоному та малиновому кольорам.

Для козацьких прапорів XVI–XVII ст. характерні мотиви українського образотворчого мистецтва: сонце, місяць, зірки, святі, зброя та ін. Росло різноманіття форм полотнищ, кольорової гами, посилення національних ознак у семантиці форм та змісту, створювалась система військово-полкових, сотенних знамен, прапорів для морських походів тощо. У козацьких полках були знамена різних кольорів: жовті, сині, червоні, малинові.

Поширеним на козацьких прапорах було зображення козака з шаблею та мушкетом, який був з XVI ст. гербом низового війська.

Синьо-жовті прапори в козацьких прапорах з'являються у період Визвольної боротьби українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького, а пізніше — повстання гайдамаків періоду 1730–1770 рр. під керівництвом Максима Залізняка, Івана Гонта та ін.

Сині та жовті прапори також переважали в козацькому одязі. Як під-

тверджують свідчення сучасників, у жовті жупани та сині шаровари були одягнені гайдамаки Гонти у 1768 р.

Із занепадом Гетьманщини, розподілом українських земель між Росією та Австрією зникають українські військові та територіальні прапори.

На українських землях у добу царату дозволялось застосовувати лише біло-синьо-червоні прапори Російської імперії. Традиції козацьких прапорів зберігались лише серед залишків запорозького війська на Кубані, Дунаї, Дністрі, Бузі та біля Азовського моря.

На українських землях, які перебували під владою Австрії, була спроба нав'язати прапори монархії: блакитно-червоно-жовтий, синьо-червоний, червоно-синій. Але цих символів не затвердили, і вже у ХІХ ст. національно-визвольний рух у Галичині, Буковині та на Закарпатті проходив під синьо-жовтими символами. Революція в Австрії у березні 1848 р. дала поштовх визвольній боротьбі українського народу. 2 травня у Львові була створена Головна Руська Рада. У червні на ратуші Львова з'явився синьо-жовтий прапор. У жовтні 1848 р. Головна Руська Рада затвердила символами українського народу: герб — золотого лева на синьому тлі та синьо-жовтий прапор.

На початку ХХ ст. поширюється трактування кольорів прапора як безхмарне небо, або символ світу — синій колір та пшеничного поля як символ багатства та благополуччя — жовтий колір. Під цими прапорами відбувались заходи у 1911 р. з приводу 50-річчя смерті Тараса Шевченка, а у 1914 р. — 100-річного ювілею

Великого Кобзаря. Заходи відбувались не лише в Україні, а й у Відні, Празі, Варшаві, Кракові, Нью-Йорку та інших містах світу. На теренах Російської імперії царський уряд заборонив відзначати ювілей Тараса Шевченка. Проте у Києві відбулась студентська маніфестація під синьо-жовтими прапорами.

Ще більше синьо-жовті прапори поширились після падіння Російської імперії. 23 березня 1917 р. у Петрограді відбулась маніфестація українців з приводу панахиди по Тарасу Шевченку, в якій взяли участь понад 20 тисяч осіб. А 14 січня 1918 р. Центральна Рада затвердила закон “Про флот Української Народної Республіки”, в якому було записано: “Прапором військового флоту є полотнище у двох — синьому та жовтому кольорах”. На синьому тлі — золотий тризуб з білим внутрішнім полем.

Першими підняли жовто-блакитний прапор матроси та мічмани есмінця “Завидний” 12 жовтня 1917 р. При цьому присягнули не спускати його до Українських установчих зборів, потім — інші кораблі. 1 листопада 1917 р. при Центральній Раді у Києві була створена Морська Генеральна Рада.

Проголосивши УНР, державний прапор протягом певного часу не затверджувався. Українська символіка існувала як національна, а не державна. І лише 22 березня 1918 р., виходячи з традицій національної української символіки, Центральна Рада затвердила жовто-синій державний прапор УНР. Гетьман Скоропадський під час Гетьманату в Україні змінив порядок кольорів прапору

на синьо-жовтий. Таким він залишився і за часів встановлення влади Директорії.

З самого початку своєї діяльності новостворений гетьманський уряд, не вдаючись до якихось різких “контрзаходів” щодо дій союзників, був упевнений, що арешт кораблів колишнього Чорноморського флоту, права на який Україна заявила 29 квітня 1918 р., — явище тимчасове і справа з переданням флоту українській державі з часом унормується. Тому морське відомство, не гаючи часу, напрацьовувало державні і нормативні акти щодо розвитку і функціонування флоту, його символіки:

- Наказом від 15 липня 1918 р. за № 166/28 було оголошено Закон “Про уніформу для українського флоту”;
- 18 липня — ухвалено Закон “Про Військово-морський прапор”, який оголошено наказом по Морському Відомству за № 192/44;
- 19 липня — затверджено емблему Українського Державного Флоту — тризуб з хрестом;
- 24 липня — Рада Міністрів ухвалила закон про загальний військовий обов’язок та затвердила план організації українського війська;
- 31 липня — наказом представника морського міністра Української Держави у Севастополі за № 453 призначена комісія по визначенню технічного стану кораблів колишнього Чорноморського флоту. Одними з перших було оглянуто крейсер “Кагул”, лінкорн “Ростислав”, “Синоп”. На початку жовтня

на кораблях колишнього ЧФ розпочато підйом українських військово-морських прапорів;

- 17 вересня — наказом № 372/159 оголошується закон про стяг (“майвець”) для військових кораблів, про впровадження прапорів послів Української держави.

У листопаді 1918 р. в результаті національно-визвольної боротьби у Західній Україні було проголошено Західно-Українську Народну Республіку. Законом про самостійність українських земель Австро-Угорської монархії, прийнятим 13 листопада, був проголошений державний прапор ЗУНР — синьо-жовтий. Він же був проголошений 22 січня 1919 р. державним прапором соборної України.

На території Радянської України в березні 1919 р. державним прапором був прийнятий червоний, а з 21 листопада 1949 р. червоно-синій. Але той прапор був нав’язаний Україні і не відповідав жодному критерію української національної символіки.

Синьо-жовтий прапор безпідставно ототожнювався з націоналізмом, приписуючи його ОУН і УПА. Насправді прапором ОУН було блакитне полотнище з особливим різновидом (меч замість середнього зуба).

Після розколу ОУН на початку 1940 р. цей прапор залишався в ОУН-мельниківців, а у ОУН-бандерівців з квітня 1941 р. — червоно-чорного кольору. Він же був прапором УПА з серпня 1942 р.

Українською Національною Радою 27 червня 1949 р. синьо-жовтий прапор був затверджений національним прапором до закінчення вста-

новлення державних символів законною владою незалежної України.

Історію не можна повернути назад, але жодна ідеологія ніколи не зможе викреслити минуле з пам'яті народу. Тому з початком національного відродження України у 1990-ті роки відроджуються прапори синьо-жовтого кольору. Саме ці синьо-жовті прапори мають всі ознаки українського національного символу. Він став символом боротьби за його національні та соціальні права. У ньому втілені вікові прагнення до миру, праці, свободи, краса та багатство рідної землі. Лише цей прапор відрізняє український народ від інших народів світу, може виступати атрибутом його самотності.

Під синьо-жовтим прапором остаточно визріла ідея незалежності, ідея побудови суверенної, демократичної української держави. Під ним український народ завойовував і відстоював свою незалежність і соборність. Нині відокремити ідею свободи України від синьо-жовтого прапора вже неможливо. Жодна ідеологія не зможе викинути з життя народу будь-які її сторінки, особливо, пов'язані з його боротьбою за свободу та незалежність.

24 серпня 1991 р. відбулося проголошення незалежності України, і над будинком Верховної Ради замайорів синьо-жовтий прапор. 1 грудня 1991 р. в історії України сталася справді історичної ваги подія: на політичній карті світу з'явилася нова держава, якій були потрібні всі необхідні атрибути державності, що належить мати членові Організації Об'єднаних Націй. Без цього неможливо увійти рівноправним членом у світове

співтовариство. Саме тому Верховна Рада України 28 січня 1992 р. постановила: затвердити державним прапором України національний прапор, який являє собою прямокутне полотнище, що складається з двох рівних за шириною, горизонтально розміщених стрічок: верхньої — синього кольору, нижньої — жовтого кольору, з співвідношенням ширини прапора до його довжини 2:3.

Синьо-жовтий прапор повернувся як державний символ незалежної України. Нарівні з відродженням герба та прапора український народ відроджує національний гімн — символ патріотизму. Гімн — це виявлення волелюбних бажань, духовно-патріотичних поривань народу. Гімн — це урочистий музичний твір на вірші програмного характеру. Йому належить значна роль у суспільно-політичному житті як засобу масової агітації, згуртування. Оскільки гімни розраховані на загальне сприймання і виконання, їм притаманна образність тексту, широка урочиста мелодія, розмірений ритм. Так, 6 квітня 1917 р. на з'їзді Національного конгресу України селянська спілка внесла до зали засідань національний синьо-жовтий прапор з вишитим на ньому портретом Т. Шевченка, всі 900 делегатів встали, і багатолюдна громада в єдиному пориві натхненно проспівала "Заповіт". Він, як згадує М. Грушевський, відтоді став неофіційним гімном нової України, який виконували на всіх зібраннях аж до падіння Центральної Ради.

Ще в далекому минулому за виконання пісні-гімну "Ще не вмерла України ні слава, ні воля" (вірші П. Чубинського, музика М. Вербиць-

кого) в Україні був заборонений, він не входив до жодного з літературно-музичних видань.

Проголошення незалежності України та духовне відродження українського народу надало особливі актуальності гімну нашої держави. Пропонувались різні варіанти гімну, наприклад: “Запорізький марш” Євгена Адамцевича, “Боже, великий, єдиний, нам Україну храни” Ореста Кониського та ін. Але тільки гімн “Ще не вмерла України ні слава, ні воля”, створений діячами культури Наддніпрянщини та Галичини, майже два сторіччя надихає народ до своєї незалежності, кличе до святої свободи, і по праву став державним гімном незалежної, соборної, демократичної України. 15 січня 1992 р. на засіданні Президії Верховної Ради України було розглянуто питання про Державний гімн України. Ця мелодія виконується під час усіляких урочистостей: святкування видатних історичних подій, під час військових парадів, фестивалей, олімпіад, на зібраннях трудових колективів, дипломатичних прийомах тощо.

Отже, незважаючи на всі заборони, тисячі синів та дочок українського народу з національними символами боролися за свободу України,

страждали в царських та сталінських тюрмах, йшли в заслання, гинули героїчною смертю у повстанських загонах. З ними пов'язані історичні прагнення нашого народу до незалежності та демократії, яка тільки у наш час стала реальністю. Тому нова незалежна Україна вибрала тризуб, синьо-жовтий прапор, гімн. Проголосивши свою незалежність, Україна повернула свої історично національні символи.

Література

1. *Ракитянський Л. С.* “Національна, державна та військова символіка України // Газета “Слава і честь”. — 22 груд. 1998.
2. “*Державна символіка України: Державний герб, державний прапор, державний гімн*” // Газета “Флот України”. — 31 серп. 1996.
3. *Лановик Б. М. та ін.* “Українська символіка: (Герб, барви прапорів, гімн) // Історія України. — К., 2000.
4. *Національна, державна та військова символіка в Україні* // Газета “Слава і честь”. — 10 січ. 2001.
5. *Касинок Л. А.* Державна символіка України (Основи конституційного права України). — Х.—Одеса, 2000.
6. *Савчук Ю. С.* Символи не обирають, символи успадковують // Газета “Народна Армія”. — 26 черв. 2001.